EVALUATIE 1001HA KRUIDENRIJK GRASLAND - JULI 2022

Kruidenrijk grasland is beter voor de bodem, klimaat en biodiversiteit: door de grotere variëteit aan (bloeiende) kruiden en grassen. Ontstaat er meer bodem leven, en kunnen er meer insecten leven en dat is weer goed voor vogels. Kunstmest en gewasbeschermingsmiddelen kunnen achterwege worden gelaten, en dat scheelt CO2 uitstoot. Ook voor koeien is een mengsel van grassen en kruiden gezond.

Urgenda en LTO Nederland startten in het najaar 2020 een crowdfundingsactie voor 1001 hectare kruidenrijk grasland. Melkveehouders krijgen fikse korting op de aanschaf van maximaal 3 hectare kruidenrijk grasmengsel en krijgen daar uitgebreide begeleiding bij. De campagne slaat aan onder boeren én onder geldschieters. Inmiddels is er voor meer dan 2600 hectare verkocht aan 812 verschillende boeren.

Elke hectare hoogproductief kruidenrijk grasland levert potentieel het volgende op:

- 500 kilo minder kunstmest (geldt niet voor bio-boeren)
- 1000 kilo minder CO2 uitstoot (geldt niet voor bio-boeren)
- Meer voedsel voor insecten en vogels
- Minder bestrijdingsmiddelen (geldt niet voor bio-boeren)
- Betere waterberging door de diepere en verschillende wortels
- Gelijke opbrengst met meer biodiversiteit
- Een begeleidingstraject voor boeren met webinars of workshops
- Maatschappelijke waardering

Friese gedeputeerde bezoekt kruidenrijk grasland deelnemer Jan Woudstra.

REVOLUTIE BIJ BOEREN: 77% WIL MEER KRUIDENRIJK NA EXPERIMENT

Uit enquête 2022 blijkt: 77% van de boeren wil zeker meer percelen inzaaien na het experiment, en slechts 3% wil dit niet. De rest kijkt het even aan. Dit percentage is verbluffend hoger dan in 2021, toen 56% zeker verder wilde en 6% niet.

Net als in de enquête uit 2021 gaven de meeste boeren de kortingsactie de hoogste score, een 4 of een 5! Ze waarderen dat burgers worden betrokken, de laagdrempelige hulp en goede begeleiding.

62% van de boeren gebruikte helemaal géén kunstmest, en op alle percelen werd minder kunstmest en dierlijke mest gebruikt. Het mengsel is over het algemeen goed opgekomen, de koe lust het beter (47%) en produceert dezelfde hoeveelheid melk (80%). Voor sommige boeren is het experiment een gamechanger: met minder input, dezelfde output. Zij gooien hun bedrijfsvoering helemaal om.

Advies voor de maatschappij: blijf deze campagne steunen, want voor een aantal boeren is de kortingsactie wel een voorwaarde om verder te gaan met kruidenrijke graslanden. Lees verder in de bijlage met resultaten van de enquête 2022.

Zeeuwse gedeputeerde bezoekt kruidenrijk grasland deelnemer Wilco Verhage in Koudekerke.

Groei in mengsels en leveranciers

De campagne startte met Pure Graze en één enkel mengsel. In de zomer 2021 kwam hier zaadleverancier Barenbrug bij en sinds maart 2022 doen er 6 zaadleveranciers mee en kunnen boeren kiezen uit 12 verschillende mengsels. Elk mengsel bevat 30% klavers en kruiden en minimaal 8 soorten. Ook zijn de mengsels zoveel mogelijk gecertificeerd (NAK of Duits keurmerk) en zijn er SKAL gecertificeerde mengsels voor bioboeren. De deelnemende leveranciers zijn Pure Graze, Barenbrug, Neutkens, Ten Have Seeds, Agrifirm en Bloeiend Boerenland.

Groei in crowdfunding

Niet alleen boeren zijn positief over de campagne, ook de crowdfunding loopt goed. Vooral provincies vinden 1001ha een concrete manier om boeren te helpen stikstof en CO2 uitstoot te reduceren en de biodiversiteit te verhogen. De campagne startte dankzij een voorschot van Urgenda en ondersteuning vanuit ASN bank, en vond al snel bijval bij enkele bedrijven (Natuurmonumenten, Patagonia en Triodos Foundation) en vele burgers. Maar inmiddels hebben ook 9 provincies, een enkele gemeente en het ministerie LNV meegedaan. Dit najaar is er nog in enkele provincies geld beschikbaar. Maar binnen de gehele stikstofdiscussie en klimaatproblematiek, hopen Urgenda en LTO Nederland boeren in het hele land op weg te kunnen helpen met kruidenrijk grasland.

Deelnemende overheidsinstantie	**Bijdrage in aantal hectare door overheden**	**Nog beschikbaar voor najaar 2022 (dd 25/7)**
Ministerie LNV	1000	
Brabant	575	200
Drenthe	100	100
Flevoland		
Friesland	100	
Gelderland	200	
Groningen	100	
Limburg		
Noord Holland	100	
Overijssel		
Utrecht	100	
Zeeland	100	68
Zuid Holland	100	100
Hof van Twente	100	70
Lochem	10	
	25.085	**538**

BIJLAGE: RESULTATEN ENQUETE 2022

Van de 812 boeren vulden er 100 de enquête in, dat is een response van 12%. De respondenten zijn redelijk evenredig verdeeld over de provincies met de meeste respondenten uit de meest meebetalende provincies Noord Brabant (21%) en Gelderland (15%) en 0% uit Flevoland.

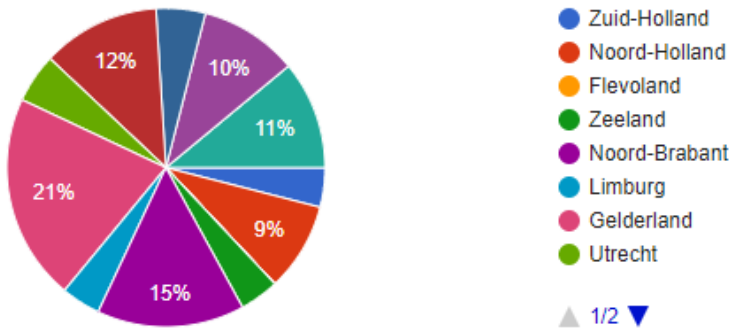

Ook op de kaart is te zien dat in de provincies die het meest meebetalen (Brabant en Gelderland) de meeste deelnemende boeren wonen: 1001ha.nl/kaart/

De meeste boeren – 54% - hebben ingezaaid op zandgrond, 34% op klei en 6% op veen. 95% van de respondenten heeft een biologische bedrijfsvoering. Zoals verwacht hebben de meeste boeren in het najaar ingezaaid:

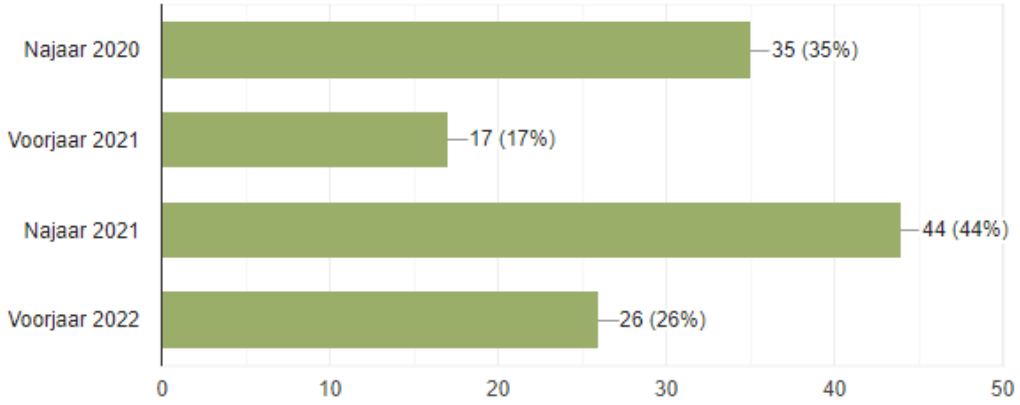

Sommige boeren hebben meerdere seizoenen meegedaan, en sommigen hadden al kruidenrijk grasland, maar voor de meeste boeren (53%) was dit de eerste 1-3 hectare kruidenrijk grasland dat zij ooit inzaaiden. Wij vroegen hen naar het aantal hectaren kruidenrijk:

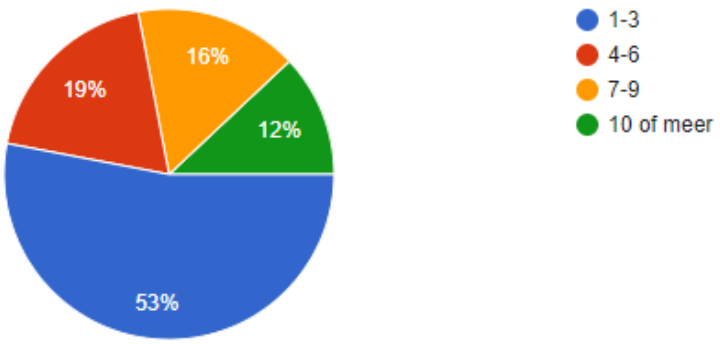

De verdeling onder de leveranciers leunt logischerwijs naar de leveranciers die het langste meedoen met het project:

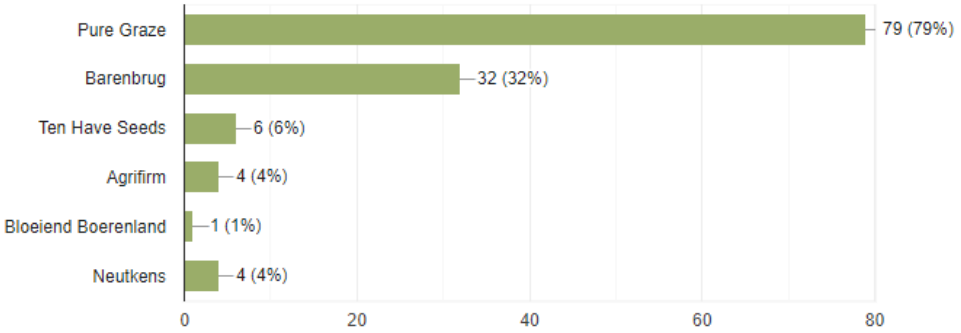

61% van de boeren zaaide in na mais, een andere teelt of tijdelijk grasland, 39% zaaide blijvend grasland opnieuw in:

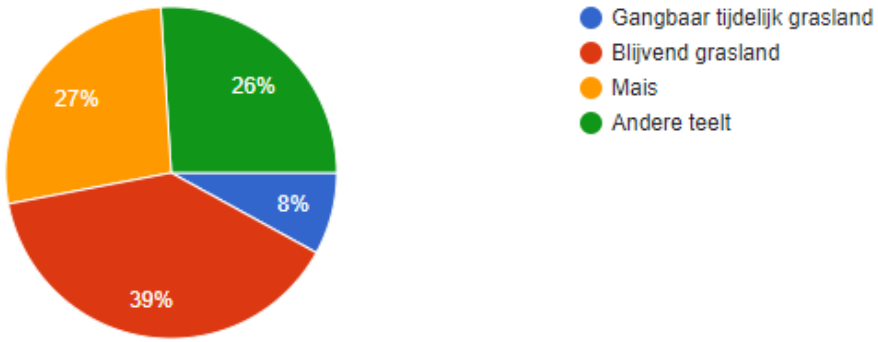

De meeste boeren gebruikten de kruidenrijke percelen om te weiden én te maaien. 10% enkel voor weiden en 43% weidde de percelen helemaal niet:

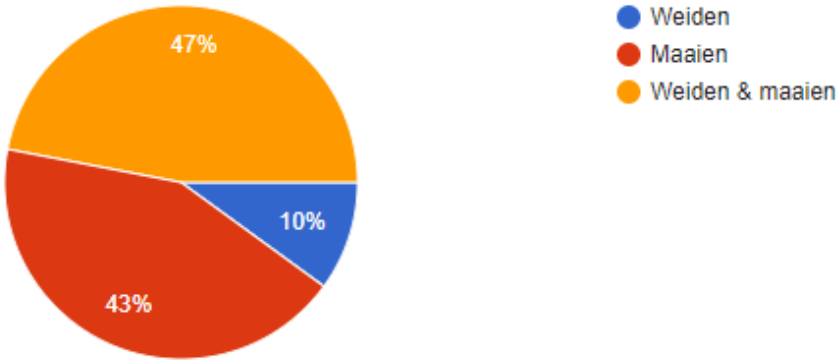

TEVREDENHEID OVER DE ACTIE EN PERCELEN

76% van de boeren is tevreden over de inhoudelijke begeleiding en slechts 3% is helemaal niet tevreden:

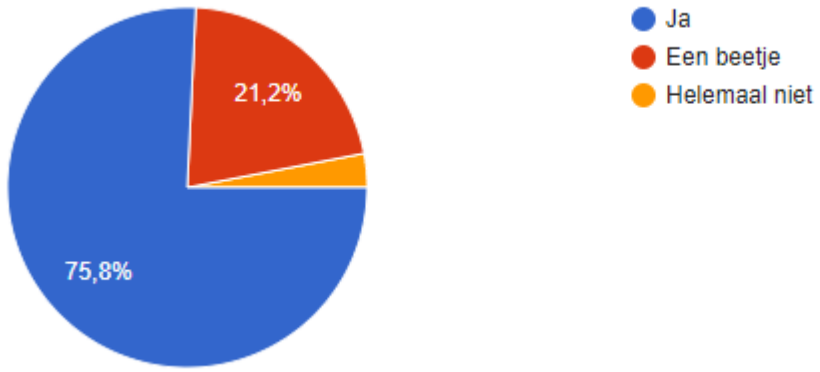

De **kortingsactie** krijgt de goedkeuring van de boeren (1 = niet tevreden, 5 = heel tevreden):

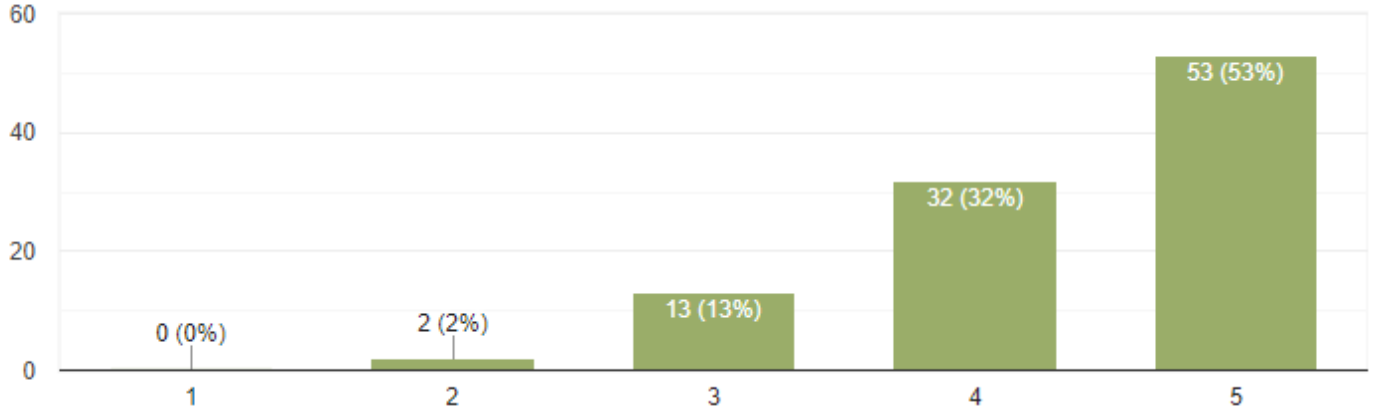

Het mengsel komt bij de meeste boeren **goed op**. Hun werd gevraagd te schatten hoeveel procent van het mengsel is opgekomen:

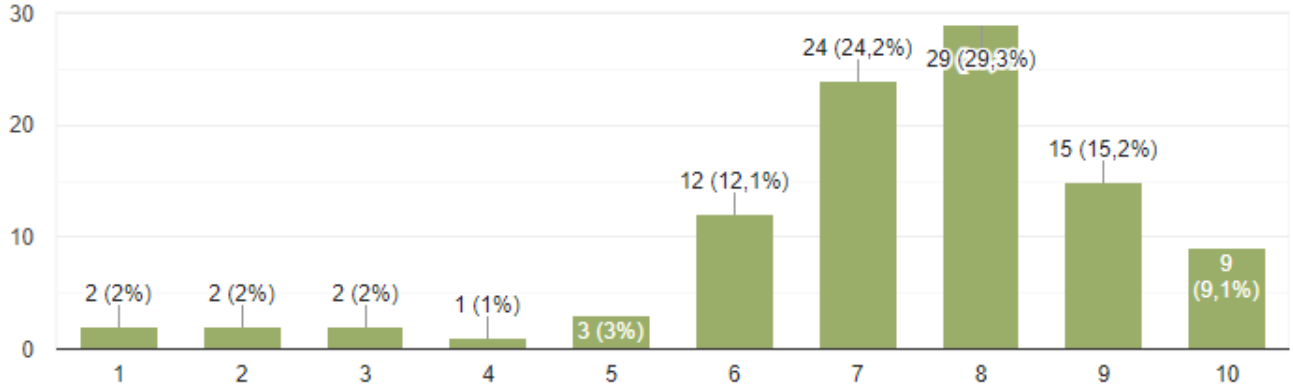

De meeste boeren bestempelden de **onkruiddruk** als geen of matig. De hogere scores werden veroorzaakt door muur (26x), meld (24x), kamille (7x) of anders (33x).

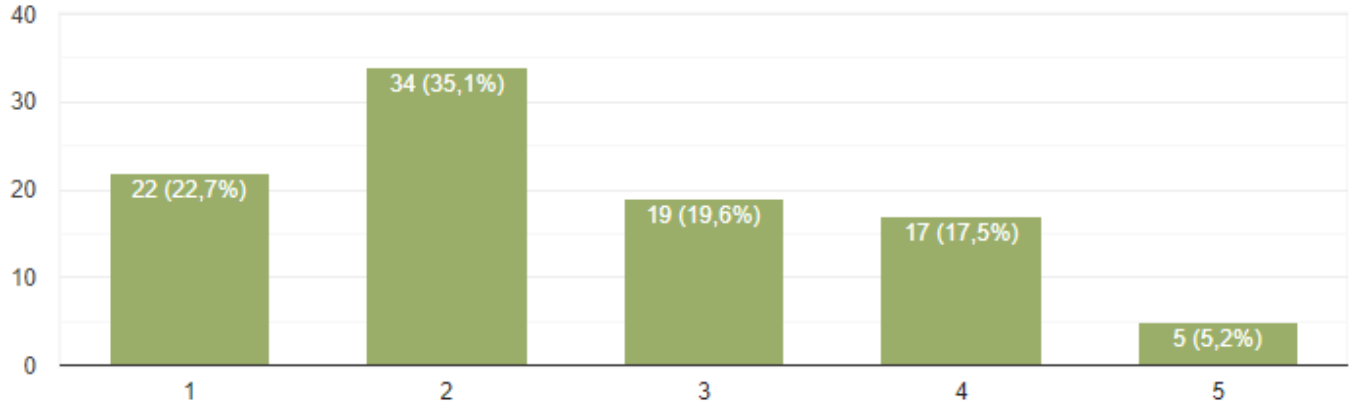

De **koeien** aten het mengsel goed: 47% hetzelfde of beter dan de andere percelen. 41% vond het te vroeg om hier iets van te zeggen en 10% vond dat de koeien het slechter aten.

De **productie van de koeien** was bij 88% hetzelfde of onbekend en de overige 12% was gelijk verdeeld onder de mening 'hogere productie' of 'lagere productie'.

Noord-Hollandse gedeputeerde Rommel bezoekt kruidenrijk grasland deelnemer Wilco Brouwer de Koning.

-1001ha.nl-
KRUIDENRIJK GRASLAND

BEMESTING

De meeste boeren (62%) hebben het advies om geen **kunstmest** te gebruiken opgevolgd. Bij alle boeren is de kunstmestgift lager.

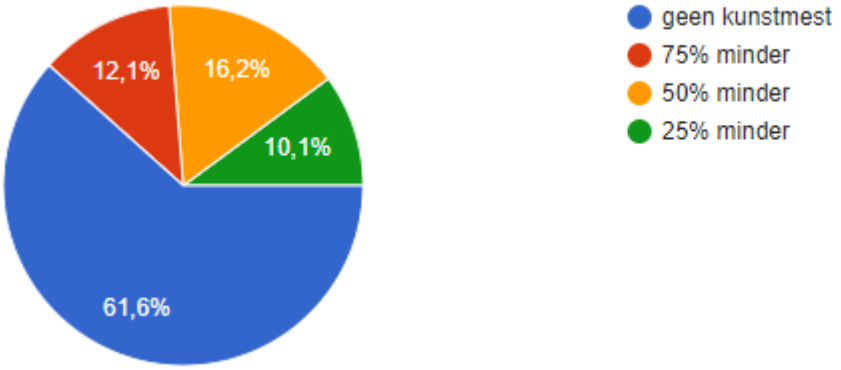

Ook de dierlijke mestgift is lager:

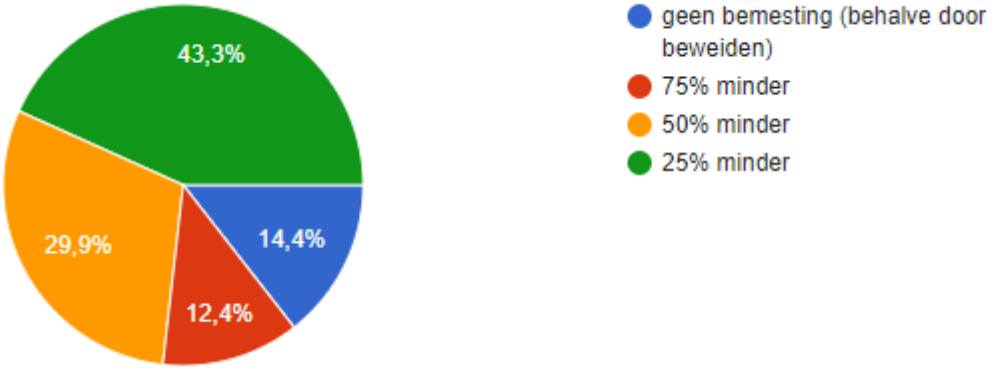

Brabants gedeputeerde Lemkes helpt inzaaien bij 1001ha deelnemer Alexander Vugts uit Haaren.

HOE KIJKEN DE BOEREN NAAR DE TOEKOMST?

Denkt u dat u in de toekomst meer percelen gaat inzaaien met kruidenrijk grasland in de toekomst?

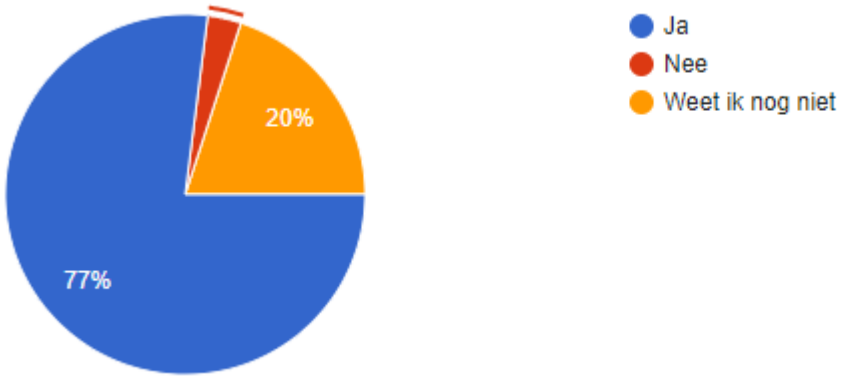

Dit is een belangrijke boodschap aan rijk, provincies en natuurorganisaties: Als we op deze vraag doorvragen of ze dat ook zullen doen als er geen kortingsactie komt, daalt het percentage flink (zie figuur hieronder: 36,1 wil zeker verder, 48,5% misschien).

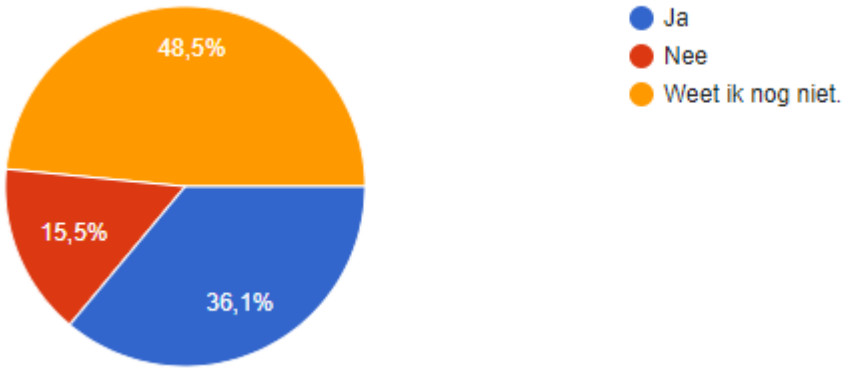

Wanneer de kortingsactie geen 150 euro maar 100 euro korting was geweest, zegt 11% van de boeren niet mee te hebben gedaan en 42% is daar niet zeker van.

ENKELE QUOTES VAN BOEREN

Jaco de Jong uit Bantega is laaiend enthousiast: “Ik deed voor het eerst mee in najaar 2020, en dat perceel mislukte volledig. Maar ik heb het opnieuw gedaan op mijn slechtste perceel en sindsdien ben ik om. Ik gebruik geen kunstmest meer en weid de koeien nu veel meer. Na een dag op kruidenrijk grasland lusten ze ‘s nachts geen bijvoeding met mais meer. Dus ik ben goedkoper af en ze geven ook nog eens meer en betere melk. De begeleiding van Pure Graze heeft mijn ogen geopend dat melkveehouderij ook zonder input kan. Ik nodig al mijn collega boeren uit om eens te komen kijken want ik geniet echt van mijn 14 hectare kruidenrijke weilanden”.

Jan Woudstra uit Menaam: “Ik geloof in de kracht van kruiden en hoopte met klavers mijn input te verminderen. Daarom had ik vóór 1001ha al een keer 3 hectare kruidenrijk gezaaid. Dankzij 1001ha heb ik vervolgens een mengsel van Pure Graze en dit jaar Barenbrug mengsel geprobeerd en dat laatste bevalt mij het best. Ik wil sowieso niet meer anders, want door de vele kruiden hoef je niet in te leveren in opbrengst maar heb je wel een gezonde bodem en meer insecten. Ik had natuurlijk al positieve dingen gelezen maar als boer wil je het toch zelf uitproberen en op je eigen land zien wat het doet. Dat raad ik andere boeren ook aan.”

Alexander Vugts, biologisch melkveehouder uit Haaren: "Ik heb dankzij 1001ha vorig jaar voor het eerst kruidenrijk grasland geprobeerd en dat smaakte naar meer. We zaaien nu op een perceel dat biologisch wordt en dus gebruiken we hier geen kunstmest meer en minder mest. De stikstofbindende klavers zijn hier extra belangrijk en het gevarieerde mengsel is erg gezond voor koeien."

Henk Kerkers, melkveehouder uit Sterksel, zaaide in september 2020 drie hectare kruidenrijk grasland in dankzij de campagne 1001ha: “Ik heb dezelfde opbrengst gehaald op deze percelen met minder stikstof en betere waterberging. 1001ha is een mooie campagne die met een kleine stimulans boeren helpt om de eerste stap te zetten. Inmiddels heb ik 11 hectare ingezaaid, gedeeltelijk met een zelf samengesteld mengsel dat goed past bij mijn bodem.”

Jelle Hakvoort uit Rutten: “Bijkomend voordeel van de verschillende kruiden is het ontwormend effect! Bij goed gebruik heb je geen ontwormings-middelen meer nodig! Wat betreft biodiversiteit, houd je lange broek maar aan, want het krioelt van de insecten en amfibieën! Verschillende zeldzame vlinders en libellen worden in onze percelen gespot!”

Kees Pijs uit Etten-Leur: Via 1001ha hebben wij de eerste hectares ingezaaid en na enkele webinars en een bezoeken aan een demoveld gaan we meer percelen inzaaien met kruidenrijk grasland. We willen graag meer zelfvoorzienend zijn voor het voer voor onze koeien en duidelijk minder afhankelijk van kunstmest en krachtvoer.

Hanneke van Ormondt

Landbouw en biodiversiteit

hanneke.van.ormondt@urgenda.nl

06-45756529

Wilco Brouwer de Koning

LTO Melkveehouderij

wilcobrouwerdekoning@lto.nl

06-22554536

urgenda SAMEN SNELLER DUURZAAM

LTO Nederland

-1001ha.nl- KRUIDENRIJK GRASLAND